

**Sztuka muzyczna:
rozwój mowy, czytania, pisania**
Wydanie specjalne

Koło Naukowe
„Twórczego Arteterapeuty”

Wydanie specjalne

Nr 2

Broszura autorstwa Członków Koła Naukowego „Twórczy arteterapeuta” działającego przy GSW Milenium.

Opiekun naukowy:

dr Katarzyna Miłek

Redaktor broszury:

Honorata Marmurowicz

Opracowanie:

Honorata Marmurowicz

MUZYKA

Muzyka ma bardzo duży wpływ na prawidłowe funkcjonowanie całego organizmu. Może wywoływać na przykład zmianę temperatury ciała czy sposób oddychania. Podczas słuchania muzyki uaktywniają się obszary mózgu odpowiedzialne za emocje. Łatwo można zauważyć takie reakcje zewnętrzne jak płacz, śmiech, czy marszczenie brwi. Odczuwalne są także dreszcze przebiegające przez cały organizm a zwłaszcza kręgosłup. Obcowanie z muzyką rozwija wrażliwość artystyczną, estetyczną, emocjonalną . Wspomaga proces uczenia się czytania, pisaną, rozwój mowy, pamięć i koncentrację. Wspólne granie i śpiewanie sprzyja rozwojowi kompetencji społecznych takich jak umiejętność pracy w grupie, radzenia sobie ze stresem, kreatywność czy otwartość na nowe wyzwania.

Muzyka a rozwój mowy

"Muzyka to początek i koniec wszelkiej mowy"

Wilhelm Richard Wagner

Muzyka towarzyszy człowiekowi praktycznie całe życie. Począwszy od okresu prenatalnego, gdzie zauważyć można reakcje płodu na dźwięki, poprzez każdy kolejny etap naszej egzystencji. Jest nieodłącznym elementem życia codziennego. Dzięki niej łatwiej nam przejść przez trudne sytuacje, potrafi wprowadzić w stan relaksacji, poprawia humor, wycisza a czasem pobudza do działania. Już w XIX w. naukowcy zauważyli ścisły związek między muzyką a mową. Bardzo dużą rolę odgrywa tutaj rytm, melodia, harmonia, głośność, dynamika czy akcent. U dzieci, które od najmłodszych lat obcują z muzyką, zauważyć można szybszy rozwój funkcji poznawczych na przykład uwagi, pamięci czy myślenia matematycznego. Ćwiczenia muzyczne, zwłaszcza wokalne, mają pozytywny wpływ na usprawnienie aparatu artykulacyjnego oraz budowanie swobodnej wypowiedzi. Znacząco niwelują nie płynność mowy w przypadku dzieci jękających się. U dzieci z niedokształceniem mowy o typie afazji wspólne śpiewanie piosenek, w zależności od stopnia zaburzenia, uruchamia czynność powtarzania pojedynczych słów, krótkich zdań, w niektórych przypadkach nawet całej piosenki. W ciężkich postaciach niedokształcenia mowy o typie afazji motorycznej sukcesem jest sama chęć naśladowania ruchu warg i próba wydobywania pojedynczych głosek lub sylab.¹ Zabawy ruchowe połączone z muzyką i śpiewem w dużym stopniu przyczyniają się do treningu sprawności narządów mowy. Muzyka to pomocny element wspomagający nie tylko rozwój koncentracji słuchowej ale także spełnia nieocenioną funkcję w procesie terapeutycznym ze względu na jej niewerbalny przekaz.

Szczególnie korzystne warunki dla oddziaływań terapeutycznych z zakresu usprawniania narządów mowy są na zajęciach prowadzonych w integracji z muzyką. Od dawna istnieje pogląd, iż muzyka ma ogromny wpływ na organizm i psychikę człowieka. Podczas tego typu zajęć, które mają na celu zapobieganie i korygowanie wady wymowy stosowane są najczęściej przez nauczycieli piosenki ortofoniczne, które posiadają nieco inne walory, aniżeli piosenki stosowane na typowych zajęciach muzycznych. Piosenki ortofoniczne powinny mieć łatwy i melodyjny tekst muzyczny ze względu na to, iż tekst słowny sprawia dziecku trudności artykulacyjne. Są to utwory, które "wpadają w ucho". Oprócz tego piosenki ortofoniczne

¹ A. Sojka, K. Świątkowska, *Rola muzyki w rozwoju mowy dziecka*, 2018

muszą mieć odpowiedni tekst słowny, mający na celu kształcenie prawidłowej wymowy danej głoski. Dziecko śpiewając opanowaną na zajęciach piosenkę w domu, na ulicy, podczas zabawy, ćwiczy w sposób spontaniczny swoją wymowę. Nauka melodyjnych i łatwych piosenek usuwa z zajęć monotonię spowodowaną często wielokrotnym powtarzaniem danych tekstów słownych.²

Wpływ muzyki na proces uczenia się czytania i pisania

Muzyka może istnieć bez melodii, ale nie bez rytmu. Rytm to podstawowy element dzieła muzycznego, niezbędny do tego, aby zaistniała muzyka. Rytm to również pojęcie matematyczne, a także część natury oraz tego wszystkiego, co nas otacza i z czym się stykamy.

By rozważać o muzyce w kontekście roli muzyki w procesie uczenia się, to należy wspomnieć już o wychowaniu muzycznym w starożytności. W Helladzie odgrywało ono główną rolę w kształceniu charakteru i umysłu. Muzyka w rozumieniu hellenistycznym obejmowała zarówno rytm i melodię, jak i treść, to jest tekst mówiony i śpiewany. Na wykształcenie muzyczne składały się śpiew, muzyka, poezja i taniec. W szczepie jońskim

² A Podlasiak-Makowska, serwis edukacyjny Profesor.pl

Wychowania Ateńskiego tzw. wykształcenie muzyczne, czyli elementarne, wypełniało pierwsze siedem lat nauki dziecka (chłopca). Jeśli powinniśmy wyciągać wnioski z historii, to pamiętajmy, że elementem dobrego wychowania i wykształcenia była kiedyś znajomość muzyki i jej czynne uprawianie – śpiewanie i granie.³ Bardzo istotnym elementem podczas przygotowywania dzieci do nauki pisania jest muzykownie, które rozwija motorykę małą. Śpiew natomiast pozwala zapamiętać dzieciom dużą ilość wyrazów czy liczb poprzez zabawę. Specjalnie napisane piosenki, wykorzystywane i śpiewane przy wykonywaniu różnych czynności samoobsługowych czy domowych stwarzają szerokie pole do rozwoju pamięci i koncentracji dziecka ale także zwiększają posiadany przez nich zasób słów jak również ułatwiają rozróżnianie ich części składowych. Państwo Olga i Bartosz Jakubiec są muzykami i właśnie poprzez dźwięki ukazują świat własnym dzieciom. Od najmłodszych lat komunikowali się z nimi poprzez śpiew i w ten sposób uczyli np: mycia rąk, sprzątanie, ubierania czy innych czynności związanych z życiem codziennym. Ponieważ metoda ta przyniosła wymierne skutki postanowili w ten sam sposób nauczyć dzieci literek i cyferek. Rezultat był zaskakujący. Śpiewane przez rodziców piosenki dotyczące kolejnych literek szybko wpadały w ucho i w ten oto sposób dzieci zapamiętywały ciąg i kolejność. Metoda o tyle skuteczna, że bardzo mocno ułatwiała dzieciom start w szkolną rzeczywistość i dalszy rozwój języka mówionego i pisanego.

Warto również wspomnieć o syndromie Mozarta. Wszystko zaczęło się w 1993 r. od publikacji na łamach „Nature”, jednego z najbardziej prestiżowych naukowych periodyków na świecie. Artykuł ten opisywał wyniki ciekawego eksperymentu, w którym bezpośrednio po słuchaniu tylko przez 10 minut jednej z sonat Mozarta w grupie studentów zaobserwowano znaczną (o ok. 8–9 pkt na skali IQ) poprawę w obszarze rozumowania przestrzennego w porównaniu z grupami, które słuchały muzyki relaksacyjnej bądź przebywały w ciszy.⁴ Opinia publiczna masowo otrzymywała informacje o przeprowadzanych badaniach jakoby muzyka Mozarta w znacznym stopniu podnosiła iloraz inteligencji zwłaszcza u noworodków. Rodzice tłumnie spieszyli do sklepów muzycznych, by serwować swym pociechom dźwięki rozwijające od najmłodszych lat ich inteligencję. Tymczasem świat nauki postanowił powiedzieć „sprawdzam”. Rozmaici badacze starali się powtórzyć wyniki osiągnięte w opisanym w „Nature” eksperymencie, aby upewnić się, czy efekt faktycznie zachodzi. Okazało się, że jeśli w ogóle można zaobserwować efekt Mozarta, to jest znacznie słabszy

³ <https://indywidualni.pl/edustrefa/to-mi-gra-rola-muzyki-w-procesie-uczenia-sie>

⁴ <https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/wplyw-muzykowania-na-rozwoj-poznawczy>

i krótkotrwały (daje podwyższenie IQ o ok. 2 pkt i utrzymuje się kilkanaście minut do godziny); w wielu badaniach nie osiągnięto jednak w ogóle żadnego efektu.⁵

Prace nad eksperymentem okazały się być jednak bardzo wartościowe z perspektywy czasu. Choć efekt Mozarta raz jest zauważalny a raz nie to z całą pewnością możemy stwierdzić, że muzyka jakakolwiek ona by nie była " wywołuje u wielu z nas umiarkowane, chwilowe pobudzenie, które sprawia, że zwiększają się nasza uwaga i czujność, dzięki czemu stajemy się bardziej skoncentrowani i możemy osiągać lepsze (choć ograniczone w czasie) efekty naszych procesów intelektualnych."⁶

⁵ <https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/wplyw-muzykowania-na-rozwoj-poznawczy>

⁶ Magdalena Goetz, *Wpływ muzykowania na rozwój poznawczy*, Głos Pedagogiczny

Bibliografia:

- A.Sojka, K. Świątkowska, *Rola muzyki w rozwoju mowy dziecka*, 2018
- A Podlasiak-Makowska, serwis edukacyjny Profesor.pl
- <https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/wplyw-muzykowania-na-rozwoj-poznawczy>
- <https://indywidualni.pl/edustrefa/to-mi-gra-rola-muzyki-w-procesie-uczenia-sie>
- Magdalena Goetz, *Wpływ muzykowania na rozwój poznawczy*, Głos Pedagogiczny